

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Neste generasjon encyklopediske oppslagsverk, som tilfredsstillelse av brukers behov	
Forfatter:	Petter Henriksen	
Kilde:	Nordiska Studier i Lexikografi 4, 1997, s. 171-180 Rapport från Konferens om lexikografi i Norden, Esbo 21.-24. maj 1997	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Petter Henriksen

Neste generasjon encyklopediske oppslagsverk, som tilfredsstillelse av brukerens behov

Encyclopedias fulfil several of the user's practical needs, in addition to more basic needs for security, social belonging and status. When predicting the development of the encyclopedia genre, we must analyse these needs, and how they are expected to change with forthcoming technological and social developments. The analysis indicates a package solution where both the book and electronic media have roles to play, with practical finesses and added functionality for the user.

Forlagsredaktøren arbeider under et press som mange leksikografer slipper – om at det produkt man fremstiller skal falle i smak hos tilstrekkelig mange kjøpsmotiverte brukere. Brukernes behov skal dekkes. Dette har spilt en sentral rolle når Kunnskapsforlaget nylig har utformet sin strategi for encyklopedi-utgivelse frem til år 2002. Hvilken form tror forlaget at neste generasjon stor-encyklopedier vil anta? Forlagets analyse har falt i tre steg:

- Analyse av brukernes behov i dag.
- Forsøk på å forutsi hvordan dette behovet vil endre seg fremover under påvirkning av endrede forutsetninger teknologisk og sosialt.
- Beskrivelse av det leksikonprodukt som man tror vil tvinge seg frem for å dekke dette behovet.

Det er denne analysen jeg vil presentere i denne artikkelen, og forlagets konklusjoner. Underveis vil jeg berøre spørsmål som ikke hører hjemme i den klassiske leksikografien.

I markedsteorien finnes det forskjellige modeller som forklarer forbrukerens behov; en av de mest kjente er *Maslows motivasjonsteori* (Kotler 1988:186–87). Maslow spør hvorfor én person bruker tid og energi på å oppnå personlig trygghet, mens en annen søker etter høy status. Hans svar er at menneskets behov er ordnet i et hierarki, fra de mest presserende til de minst presserende. Han ordner behovene i det som kalles *Maslows behovshierarki* (figur 1), med de mest presserende behov nederst – fysiologiske behov, trygghetsbehov, sosiale behov, behov for aktelse og anseelse, og øverst behov for selvrealisering. En person vil prøve å dekke det mest basale behov først. Er det dekket, slutter det å virke motiverende så lenge, så prøver man å dekke det nest mest basale.

Dette kan på den ene side være en omstendelig måte å si det på, at den som holder på å sulte i hjel, ikke vil være en potensiell kjøper av et nasjonalleksikon. Men på den annen side minner modellen oss om at motivering for å skaffe seg oppslagsverk kan springe ut også av mer basale behov enn de behovene vi i en redaksjon gjerne ser for oss når vi gjør produktet så godt vi kan, nemlig bruksbehovene i toppen av pyramiden.

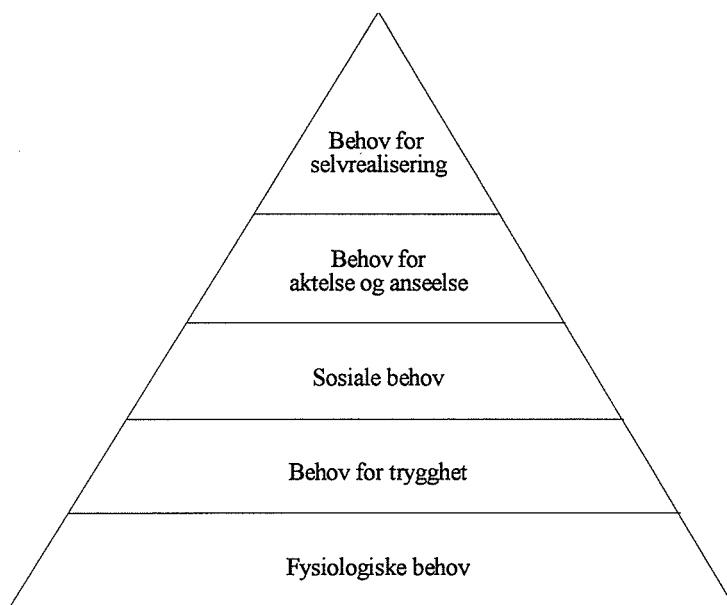

Fig.1 – Maslow-pyramiden

Hvilke behov virker kjøpsutløsende hos en leksikonkunde i dag? Figur 2 viser Maslow-pyramiden skreddersydd for leksikonbrukeren. Det nederste feltet – de fysiologiske behovene – er det neppe grunnlag for å fylle ut, hvor viktig man enn føler at et leksikon er. I artikkelen skal vi så bevege oss trinn for trinn oppover gjennom behovene.

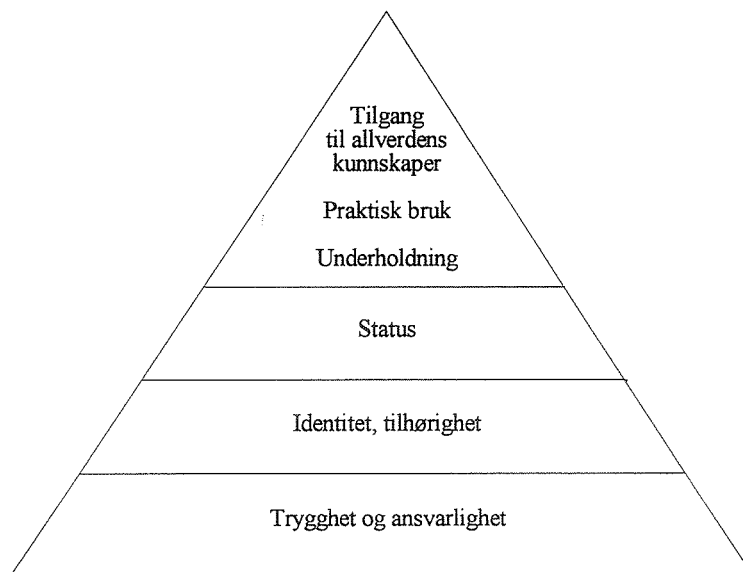

Fig.2 Encyklopedi-brukerens pyramide

Behov for trygghet, ansvarlighet

I pyramidens dyp trives de drevne leksikonsejlerne som fisken i vannet, her er det gode, basale usikkerheter hos kunden som kan spilles tå. Samfunnet er komplekst og vanskelig. Informasjonsmengden øker ukontrollert, det er så mange bøker, tidsskrifter, aviser og Internett-sider man *skulle* ha lest, og TV- og radioprogrammer man skulle fått med seg for å holde seg à jour. I tillegg vil dobbeltarbeidende foreldre føle skyldfølelse over for sine barn, som stilles overfor en kompleks verden uten at man får gitt dem så mye tid og støtte som man gjerne ville. Og barna på sin side neglisjeres av sine egoistiske, dobbeltarbeidende foreldre.

Encyklopedier fremstilles som en alt-i-ett-løsning på disse problemene. Har man skaffet denne universalkilden, slipper man å tenke på de alle andre kildene. Her ligger storleksikonets geniale forretningsidé, det er en pakkeløsning for kundens reelle, men også emosjonelle behov for et kunnskapsfundament i livet.

Vi tror dette behovet vil endre seg i tiden fremover, ved at det blir stadig mer akutt. Samfunnet blir stadig mer komplekst og vanskeligere å forstå seg på, informasjonsflommen stadig voldsommere.

Samtidig utvider elektronikken mulighetene for hva et leksikon *kan* være.

Vi tror dette vil føre til endringer i storleksikonets utforming. Vi får en skjerping av publikums krav om å få noe som faktisk *er* et alt-i-ett-produkt, en løsning en gang for alle. Brukerne vil erkjenne at en statisk bindrekke som de mottar over flere år i abonnement ikke alene dekker deres egentlige behov. Storleksikonet må bli bedre og større.

Mye av den kjøpsutløsende utrygghet vi finner hos forbrukeren, kommer til henge sammen med angst for ny teknologi. Dyktige leksikonutgivere kommer til å score på at deres produkt forenkler brukergrensesnittet mot cyberspace, ved å gi en enkel innfallsport til Internett og utvalgte kilder der.

Leksikonutgiveres rolle som verifiserende og tilretteleggende instans vil bare bli viktigere og viktigere.

Sosiale behov og behov for akteelse og anseelse

I pyramidens midtre rader er det to behov som storleksikonet spiller på i dag – behovet for tilhørighet og identitet, og behovet for status. Man bruker leksikonet som et element i innredningen hjemme eller på arbeidet for å utsi noe om hvem man er, for å vise seg som en kunnskapsorientert og kultivert samfunnsborger.

Hvordan blir det med denne typen behov fremover? Behovet for å skilte med sine eiendeler synes ikke å være for nedadgående; det er all grunn til å regne med dette som en kjøpsmotiverende faktor også i den nærmeste fremtid. Et viktig spørsmål er *hva* slags eiendeler som kommer til å være prestisjegivende i det nordiske samfunnet. Kommer vi f.eks. til å oppleve en utvikling i retning mot japanske tilstander, der elektronikk og gadgets er sterke statussymboler? Mye tyder på at teknologisk møblering kommer til å ha noe økende status fremover – en mediekrok med datautstyr, storskjerm på vegg, tenkende husholdningsapparater o.l. Men vi antar at – nettopp som en motvekt mot teknologiseringen – en rekke ærverdige bokbind også i fremtiden vil være noe av det mest statusgivende man kan ha, og at dette vil veie tungt for bokleksikonets fortsatte

utgivelse. Det blir en interessant drakamp i tiden fremover, får man mest status på toppen av Glittertind av å ha et mobilleksikon i anorakklommen eller av ikke å ha det?

I sum tror vi det teknologiske statusbehovet vil være så sterkt at storleksikonet i *ren bokform* bare av den grunn vil stå for fall, og må suppleres med elektroniske attributter.

Tilhørighet. Vi ser ut til å være inne i en utvikling med svekking av lokale fellesskap – nærmiljøer, familie og slekt, trossamfunn, og med økt globalisering og utvisking av grenser. Vi tror samtidig at menneskets behov for lokale fellesskap vil bestå, og dermed fordre nye nettverk. Vi tror storleksikonet kan ta farge av dette fremover, med enda mer vekt på det nasjonale fellesskap som et nasjonalt kunnskapsnettverk jo er, med panelet med de 400 fagekspertene, med de 400 kommune-kontaktene osv. Vi tror også at storleksikonet vil ligne mer på en medlemsorganisasjon enn det har gjort før, kundene vil inviteres inn i klubb der medlemskap gir fordeler.

Arbeid, lek, personlig utvikling

Storleksikonet dekker i dag eierens behov for å *ha tilgang til allverdens kunnskap*, det aller meste av det man kan tenke seg å vite. Informasjonseksplasjonen fremover vil bare skjerpe det behovet.

Tilgang til allverdens kunnskaper rommer to komponenter – at det man har, inneholder allverdens kunnskap, og at man har lett tilgang til det. Hvilke teknologiske nyvinninger vil imøtekomme disse behovene?

Når det gjelder innhold, vil vi få nye muligheter på tre fronter:

- Mulighet for nye typer innhold – multimedia
- Mulighet for større innhold
- Mulighet for løpende oppdatert innhold

Multimedia er nok foreløpig oversolgt i markedet, men er like fullt et strålende hjelpemiddel i mange sammenhenger. Mye av den kunnskap vi søker er i sin natur multimedia; multimedialeksikonets bokfink-sang er uendelig mye mer informativt enn *Europas fuglers* bokstavrekke *hititi-tje-tje-tjr-trrr-hui-tja*. Et fullverdig storleksikon *må* by på multimedia om ikke så lenge. Hvilke typer multimedia vil tilbys utover dagens standardtyper, lyd, animasjoner og video? Og hvor viktig rolle vil det spille?

Interaktive *simuleringer* er en form for multimedia som vi antar vil bli vanligere i oppslagsverk fremover. Under lemmaet *sjakk* vil det tradisjonelle leksikon forklare spillereglene. Neste generasjons leksikon vil la brukeren lære spillereglene ved at man bryner seg mot PCen som motstander.

Hva med andre sanser som *lukt, smak og følelse*? Under lemmaet *moskus* kan det i dag stå noe slikt som: ”Moskus har en eiendommelig lukt, i høye konsentrasjoner meget ubehagelig, i sterk fortykning litt tung og behagelig, benyttes i parfymen.” Et gjennomført multimedia-leksikon hadde ikke nøyet seg bare med ord. Vi regner likevel ikke med å oppleve multimedia-lukt på lenge. Det står altfor mye forskning og teknologi igjen før lukter og smaker kan representeres og gjenskapes digitalt.

Hva med *virtual reality* (VR)? Det er ikke noe til hinder rent praktisk for å ha VR med i et elektronisk leksikon. Spørsmålet er heller om utgivere og brukere vil finne det siktemessig. Fundamentale krav om brukervennlighet, tilgjengelighet og økonomi vil oppfylles dårlig av et

oppslagsverk som må inntas fra innsiden av en VR-hjelm. Kunnskapsforlaget satser ikke på VR i nærmeste fremtid.

Hva så med den ultimate multimedia-form, *levende kilder* – fagmedarbeideren, informasjonskontoret, eller for den saks skyld den biograferte selv? Dette er fullt mulig og kan forventes som del av storleksikonet i begrenset grad, forutsatt at det er avtalt selvsagt, via en e-mail-adresse eller et telefonnummer. Vi kan også i større grad forvente oss tilgang til selve objektene for leksikon-artikler, f.eks. bibliotekstilgang til romaner og innspillinger av musikkverk. Entusiastene blant oss snakker om fremtidens storleksikon som *det bunnløse leksikon*.

Men uansett tilgang på multimedia, og uansett hvor mye de dystre spådommer slår til om at den oppvoksende generasjon vil bli ødelagt av dataspill og flimrende bilder og miste evnen til fordyppelse, er vi overbevist om at hovedtyngden av den kunnskap neste generasjon vil søke, vil være tekstlig, rett og slett fordi nedskrevet tekst er en uovertruffen metode for representasjon og gjenfinning av informasjon. Dette er vel å merke ikke den litt forslitte diskusjonen om *boken* vil overleve, men den mye mer relevante problemstillingen om skriftlig tekst vil overleve som lagringsmedium. Jeg mener at den ikke bare vil overleve, men triumfere. Bærebjelken i neste generasjons storleksikon vil være tekst.

Mulighet for større innhold. Det å lage leksikon har vært en evig strid for å kunne gi Ålborg like stor plass som Arnborg, og leksikonutgivere har vært imponerende dyktige til å overbevise publikum om at det som det ikke er plass til i leksikonet, ikke er verdt å ha med. Vi skal være oppmerksom på at det i dag *er* mange typer kunnskaper man ikke finner i leksikon, etter en slags stilltiende pakt mellom forlag og forbruker, f.eks.:

- *Håndbokaktige opplysninger*, f.eks. hvordan man kjenner igjen vannkopper, hvordan man sløyer en fisk, hvordan man dekker et bord
- *Leksikografiske opplysninger*, f.eks. hvordan et substantiv bøyes, hva det heter på engelsk og tysk
- *Flyktige opplysninger*, som veies og finnes for lett til å stå i en seriøs encyklopedi.

Med online-forbindelse til sentraldatabaser og større CD-formater åpnes slusene for innhold. Og dermed vil brukerens *behov* for stort innhold gå over til å bli et *krav* om stort innhold. Den begrensende faktor vil ikke lenger være fysisk lagringsplass, men hvor mye stoff redaksjonen og fagkonsulentstabene kan overkomme å røkte. Dette vil få konsekvenser for storleksikonet.

Økt omfang vil bety en oppmyking av kriteriene for å komme inn i storleksikonet. I dagens leksikon er det slik innen de fleste fag at grensen for hva som kommer med, trekkes godt *utenfor* det som er allment kjent. Det er ikke mange mennesker i Norge som vil fortrekke en mine om de blir fortalt at pave Innocens 8 er ansett som viktig nok til å tas med i Store Norske, men ikke Innocens 9. Annerledes er det innenfor populærfag som sport, rock og fjernsynsunderholdning. Vi trekker grensen for omtale langt *innenfor* grensen av det menigmann kjenner til. Fjernsyns-meteorologkjendisen Vidar Theisen får ikke plass i Store Norske leksikon.

Det er grunn til å tro at vi etter hvert får et publikumskrav om dekning av det kunnskapsunivers som er kjent av menigmann. Utvalgskriteriet "fortjeneste" vil ha en tendens til å bli utvidet med utvalgskriteriet "kjenthet".

Dermed vil vi oppleve et interessant press på en av nasjonalleksikonets tradisjonelle roller, som forvalter av den nasjonale hukommelse, av det som er "verdt å huske". Dette er en rolle publikum selv og samfunnet ønsker skal fylles, og nasjonalleksikonutgiveren ikke må gi slipp på. En mulig løsning er å la papirversjonen av encyklopedien ivareta dette behovet, ved å inneholde høyverdig

kjernestoff, kanskje i færre bind enn i dag, mens man bort det mer døgnflueaktige materialet i elektronikkens irrganger.

Utvidede omfangsrammer vil være med å virkeliggjøre *hybridoppslagsverket*, også kalt *det bredspektrede leksikon*, der alle de ulike typer oppslagsverk forenes – leksikon, håndbøker, oversettelsesordbøker, synonymordbøker, rettskrivningsordbøker, der alle disse forskjellige vinklingene samles under felles lemma, med menyvalg. Den bredspektrede artikkelen om hepatitt vil åpnes av en meny med innslag som:

- 1 Uttale
- 2 Etymologi
- 3 Bøyning/ordklasse
- 4 Definisjon
- 5 Symptomer
- 6 Behandling
- 7 Utsikt til helbredelse
- 8 Historikk, utbredelse
- 9 Bibliografi
- 10 Oversettelse (engelsk, tysk, fransk)

Mulighet for oppdatert innhold. Hittil har det underlig nok ikke vært noe påtrengende behov hos brukerne for kontinuerlig oppdatert innhold i leksika. Også her har utgiverne vært flinke til å diktere publikums forventninger. Dette kan neppe vare når teknologien gjør løpende oppdatering mulig, gjennom online-tilknytning eller gjennom CD-ROM-abonnement. Dessuten blir kunnskap stadig hurtigere foreldet. Leksikonutgivere *vil* bli møtt av et krav om et løpende oppdatert produkt. Dette kravet vil de dyktige leksikonutgivere møte med en subtil dreining av sitt budskap om hva en encyklopedi egentlig er. En encyklopedi er ikke – har aldri vært – primært en død bindrekke. Encyklopedien er hele det apparat som står bakom: en levende, dynamisk database med artikler, en profesjonell redaktørstab, panelet med de mange hundre fageksperter som står til rådighet for brukeren. Storleksikonet er noe så vidunderlig som et *nettverk som bringer akkurat den kunnskap til brukeren som brukeren til enhver tid ønsker*.

Økt tilgjengelighet

Brukernes behov for å aksessere informasjon *raskt* vil bare øke. Ny teknologi vil gi utgiverne nye muligheter til å oppfylle dette, på flere måter:

Bedre søking og gjenfinning. De fleste elektroniske oppslagsverk mulighet for søking utover det rent alfabetiske, innen f.eks. emne, land, epoke og fritekst. Andre alternativer er også mulig avhengig av om strukturene er lagt inn i dataene – f.eks. søking innen slekt eller lemmaets etymologispråk. Slike strukturingsmetoder virker besnærende, og er uunnværlige i store uredigerte databaser, men vi skal være oppmerksomme på at det er nokså sjelden vi har bruk for dem i et godt redigert leksikon. Her er søkeoppgaven i bunn og grunn foregrepet av redaksjonen ved at man har samlet sammen og redigert sammen under vedkommende lemma alle de opplysningene som er relevante til det lemmaet. Alle leksikonets relevante opplysninger om Chicago er knyttet til lemmaet *Chicago*, som man finner frem til ved enkelt stikkordoppslag. Det er liten grunn til å supplere med å søke opp Chicago i fritekst.

Mye taler altså for at det gode alfabetiske bokleksikon i bunn og grunn dekker brukernes behov for å finne fort frem. Ett forbehold må tas – bokleksikonet fungerer bare så lenge menigmann klarer å slå opp alfabetisk. Vi må anta at dette kan komme til å endre seg den dagen telefonkatalogen ikke lenger kommer i papir, jeg er redd det er den som *virkelig* holder alfabetiseringsevnen oppe i befolkningen.

Ellers må vi være klar over at de nye organiseringsmåtene kommer til å stille økte krav til redigering. Når man publiserer slik at alle artiklene om norske isbreer står side om side, får man straks disse ubehagelige spørsmålene om konsekvens – hvorfor oppgis høyeste og laveste punkt for Svartisen, men ikke for Jostedalsbreen?

Et annet ømtålig felt er *feilstaving*. Så lenge man utgir bare i bokform, vegrer man seg; det går knapt an å skrive på trykk ”innfarkt, se infarkt”, utgiveren har et renommé å ivareta. Elektronisk er dette derimot uproblematisk; man gjør det allerede i stavekontroller, der man foreslår andre stavemåter for feilskrivning uten at brukerne blir fornærmet av den grunn. Remedier mot feilstaving vil ventelig komme også i velrenommerede elektroniske leksika, og kommer til å være en god hjelp for selv de beste av oss, som leter rundt i feil bind etter rhesusape uten h.

Leksikonutgivere har i alle år drømt om å lage leksikonet som simulerer den kloke mann, som svarer på brukerens spørsmål. ”Hva er Europas lengste jernbanetunnel?”, taster man inn, og svaret fremkommer på skjermen. Dette krever bedre lingvistiske modeller og vesentlig mer redaksjonell koding enn vi kan vente oss på mange år, så slik funksjonalitet kan vi foreløpig slå fra oss. Derimot vil en mellomløsning trolig bli utbredt, slik vi finner i den elektroniske utgaven av Encyclopaedia Britannica, som gir en liste over de lemmaene der det er grunn til å tro at svaret står.

Vi går mot bedre *disponering av artikler*. Skjerpet behov for å finne fort frem utradierer de gamle leksikaenes store svakhet, spaltemetrene uten avsnitt og mellomtitler. I de elektroniske leksikaene vil alle artikler med mellomtitler ha menyvalg med link direkte til vedkommende avsnitt, og vi får også et tilbakekoblende krav til nye utgivelser i bokform, om flere innholdsfortegnelser.

Et vesentlig spørsmål melder seg i denne forbindelse. Når nettverket gir brukeren tilgang til allverdens primærkilder gjennom avanserte søkemotorer, vil ikke leksikonpublisering etter hvert bli overflødig? Dette synet ble blant annet fremsatt i fullt alvor av folk i det akademiske miljø i Danmark som ledd i debatten rundt det nye danske nasjonalleksikon.

Selvsagt vil ikke det skje, på grunn av dette uvurderlige som en godt redigert leksikonartikkel er. Det er en tilgjengeliggjøring og verifisering av det som er verdt å vite om et tema. Skal du finne ut på nettet hvor store flodhester blir, er du fortapt med mindre du snubler over en leksikonartikkel om flodhester.

Økt tilgjengelighet i brukssituasjonen. Det hjelper lite at et leksikon er lett å finne frem i, hvis man ikke har det for hånden. Snart vil leksikonkunder kreve bedre løsninger på denne fundamentale utfordringen. For tiden finnes det bare ufullkomne modeller.

Bokleksikonet er praktisk for brukeren å gripe til hvis det er der man befinner seg, men ofte er det jo ikke det; leksikonets oppbevaringssted kan være langt unna den egentlige bruksarena – leksepulten på barneværelset, skrivebordet på kontoret eller stien i skogen.

CD-ROM-leksikaene har direkte *dårlig* brukstilgjengelighet. PCen drar man *ikke* med seg inn i bestestuen for å besvare spørsmål som fremmes under familiekaffen. Dessuten er det sjelden at den CD-ROMen man ønsker står i driven til rett tid.

Internett-kilder er også lenket til mer eller mindre stasjonære PCer eller nå etter hvert til fjernsynet, og gir foreløpig nokså treg tilgang. Leksika som man aksesserer over fjernsynet har også

lav brukstilgjengelighet foreløpig, ikke minst hvis man skal nedkjempe andre familiemedlemmer som sitter og ser sitt yndlingsprogram på skjermen.

Lommeleksikaene, dvs. oppslagsplattformer i kalkulatorformat, løser problemet med brukstilgjengelighet, men rommer foreløpig svært lite.

Vi må være klar over at løsningen på dette problemet kommer i løpet av de aller nærmeste årene, nemlig *mobilleksikonet*, lommeleksikonet med trådløs nettforbindelse, riktignok uten multimedieinnhold. Forsåvidt finnes de allerede i markedet, mobiltelefonene som er mer enn mobiltelefoner; i noen tilfeller bærer de betegnelsen PDA. Apparater som disse blir en maktfaktor innen oppslagsverksektoren – små bærbare alt-i-ett-apparater med mobiltelefon, trådløs telefaks, elektronisk tidsplanlegger, regnemaskin, klokke, radio, satellittnavigeringsmottager, elektronisk romanleser, og innfallsport til Internett med tilgang til en mange forskjellige oppslagsverk.

Lesbarhet

Vi kommer ikke utenom det faktum at en bok stadig er mye bedre å lese fra enn en dataskjerm. Et oppslag i et stort atlasbind er langt overlegent et kart på dataskjerm.

Vi må gå ut fra at skjermteknologien bedrer seg betraktelig i tiden fremover, og at det om ikke så lenge vil bli like behagelig å lese en tekst på skjerm som i en bok. Men dette vil neppe skje på de fem første årene. Andre funksjoner vil gi dataskjermen *bedre* lesbarhet enn boken, f.eks. muligheten for å forstørre skriften og for å få baklys til teksten.

Praktisk anvendelse

Brukere ønsker leksikon ikke bare til å slå opp i, men til å *arbeide ut fra*. Her tilbyr de PC-tilknyttede leksikaene noen klare fordeler i forhold til de boklige. Et velkjent eksempel er skoleoppgaver; i alle generasjoner har skolebarna slitt med å skrive av leksikonartikler til dette formålet. Med riktig kompatibilitet kan de nå nøye seg med å kopiere det ønskede innhold rett over i et desktop-program sammen med illustrasjonene. Kundene vil *krøve* slik kompatibilitet, mot arbeidsprogrammene hjemme og på jobben og mot standard tekstbehandlere.

Underholdning

Mange brukere vil at deres leksikon også skal by på et element av hygge og underholdning. Hvor ofte er det ikke vi hører folk fortelle om gleden ved å bli avsporet underveis når de slår opp, og begynne å lese om helt andre ting enn de hadde tenkt? Elektroniske leksika dekker dette behovet dårlig – søkene går rett på sak, uten at man får uvedkommende stoff opp på skjermen. Og randomfremvising av billedsekvenser på skjermen, slik noen elektroniske leksika tilbyr, synes å være en dårlig erstatning for ekte browsing.

Det de elektroniske leksikaene derimot *kan* tilby, er dataspill koblet opp mot leksikonet, gjerne pedagogisk konstruert for å appellere til foreldregruppen. Dette vil trolig gjøre seg sterkere gjeldende i fremtiden.

Vi tror neppe de store seriøse encyklopedi-utgiverne vil finne det regningsvarende å fri til de unge med typiske action-spill på data.

Oppsummering

Kunnskapsforlagets analyse sier at fremtidens storencyklopedi – varen kunden betaler for – ikke er en død bindrekke, men et levende innhold i en løpende oppdatert database. Utgiveren bør forplikte seg til å supportere samtidens aktuelle kanaler for aksess til databasen, og gi det med til brukeren inkludert i prisen. Nå for tiden er aksessmediene disse:

- Bokform
- CD-ROM-form, i forsendelser til kunden med jevne mellomrom
- Direkte tilgang til sentraldatabasen på Internett, f.eks. fra kundens egen mobiltelefon.

I henhold til Kunnskapsforlagets strategi er det disse tre manifestasjonene av innhold som brukeren vil få som komponenter i den pakkelsen som vil utgjøre Store Norske leksikon.

Litteraturliste

Petter Henriksen et al.: *Aschehoug og Gyldendals Store Norske leksikon*, Kunnskapsforlaget, Oslo 1995–99

Philip Kotler: *Marketing Management* (6th ed.), Prentice Hall, Englewood Cliff, New Jersey 1988

